

Л. С. СТРИГУЛЬ, канд.екон.наук., доц., НТУ «ХП»;
В. М. ЗОЗУЛЯ, студентка НТУ «ХП»

ДОСЛІДЖЕННЯ СУЧАСНОГО СТАНУ ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ ДОХОДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ

У статті досліджено проблеми і недоліки функціонування системи нарахування та сплати податку на доходи фізичних осіб з рахуванням змін норм законодавства у сучасних умовах господарювання. Визначено фіскальне значення та роль податків у фінансуванні доходів бюджету, дослідженні чинники впливу на рівень і динаміку надходження податку на доходи фізичних осіб та забезпечення зростання життєвого рівня населення.

Ключові слова: податок на доходи фізичних осіб, нарахування, оподаткування, витрати, податок на додану вартість, доходи.

Вступ. Реформа податкового законодавства, зокрема прийняття Податкового кодексу України[1] та змін до нього, внесла певні корективи у механізм нарахування та стягування податку на доходи фізичних осіб. Відтак, актуальним постає питання дослідження впливу цих новацій, визначення основних проблем та недоліків функціонування ПДФО, а також пошук важелів удосконалення процесу функціонування даного податку.

Аналіз останніх досліджень та літератури. Дослідженню проблем сучасної податкової системи в цілому, а також податкової політики в сфері оподаткування доходів фізичних осіб присвячені роботи вітчизняних вчених: О. Василика, В. Вишневського, М. Дем'яненка, С. Каламбет, В. Мартиненка, А. Поддєрьогіна, В. Синчака, А. Соколовської, Л. Шаблістої, І. Чугунова, та інших [2]. Щодо механізму оподаткування доходів фізичної особи – підприємця, то тут також існує ряд протиріч та невизначеностей, котрі вимагають їх подальшого вирішення. Проте варто переглянути механізм нарахування та сплати податку на доходи фізичних осіб у зв'язку з останніми змінами податкового законодавства.

Мета дослідження. Метою дослідження є аналіз положень Податкового кодексу України, що регулюють відносини в оподаткуванні доходів фізичних осіб та оцінка фіскальної ефективності й соціально-регулятивної ролі податку, а також аналіз практики оподаткування доходів фізичних осіб, виявлення проблем оподаткування податку та вдосконалення механізму стягнення ПДФО в Україні.

Постановка проблеми. В сучасних умовах, коли надходження від оподаткування доходів фізичних осіб стають визначальним джерелом формування доходів місцевих бюджетів, малодослідженими залишилися

проблемні питання що стосуються процесу оподаткування як доходів громадян, так і доходу, що отримують фізичні особи – підприємці від реалізації господарської діяльності.

Матеріали та результати досліджень. Фіскальне значення податків полягає у фінансуванні доходів бюджету [3]. Податок на доходи фізичних осіб є однією з основних статей податкових надходжень в Україні. Його частка в зведеному бюджеті України наближена до податку на додану вартість, податок на прибуток підприємств і має стійку тенденцію до зростання. У зв'язку з введенням в дію Податкового кодексу України з 2011 року, на рис. відобразимо співвідношення динаміки надходження податку на доходи фізичних осіб до бюджету України за 2010 – 2013 рр.

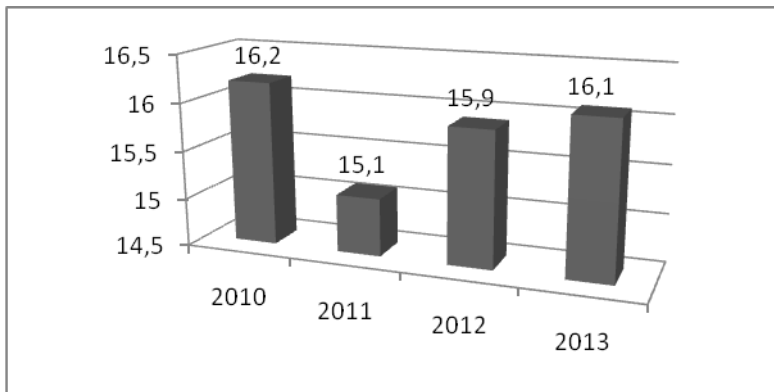

Рис. - Співвідношення надходжень податку на доходи фізичних осіб до бюджету України за 2010-2013 роки, %

Як видно з даних рис.1, надходження податку на доходи фізичних осіб до бюджету України за 2010 – 2013 роки коливаються в межах 15 – 16%. Так, в 2010 році надходження податку становили 16,2%, а вже в 2011 році можемо спостерігати різку тенденцію до зниження податку до рівня 15,1%. В 2012 році надходження ПДФО зросли на 0,8% та становили 15,9%, а до 2013 року вони зросли до 16,1%.

Податок на доходи фізичних осіб відіграє значну фіскальну роль, але головною проблемою даного податку є те, що він не є нейтральним і соціально справедливим. Бідні верстви населення у структурі власних витрат сплачують значно більший обсяг коштів, ніж заможні. Це обумовлено тим, що для більшості громадян з невисокими статками єдиним джерелом доходу є зарплата.

Основні чинники, які позитивно впливають на надходження податку на доходи фізичних осіб [1]:

- зростання витрат на оплату праці;
- легалізація виплати заробітної плати;

- позитивні тенденції до зростання доходів низькооплачуваних верств населення через державне підвищення мінімальних соціальних гарантій;
- зростання змішаних доходів домашніх господарств за рахунок індивідуальної підприємницької діяльності.

Чинники, які безпосередньо впливають на забезпечення зростання життєвого рівня населення і надходження податку на доходи фізичних осіб:

- підвищення мінімальної заробітної плати;
- підвищення прожиткового мінімуму на одну працездатну особу.

Однією з особливостей оподаткування доходів ФОП (на загальній системі) є необхідність нарахування авансових платежів які розраховуються підприємцем самостійно, але не менш як 100 відсотків річної суми податку з оподаткованого доходу за минулий рік, та сплачуються до бюджету в звітному періоді по 25 відсотків щокварталу (до 15 березня, до 15 травня, до 15 серпня і до 15 листопада). В наступному році за звітним податковим роком платником самостійно здійснюється остаточний розрахунок податку на доходи фізичних осіб, згідно з даними, зазначеними в річній податковій декларації, з урахуванням сплачених ним протягом року авансових платежів, на підставі документального підтвердження факту їх сплати. Але, у випадку зменшення суми отриманого доходу у поточному році за будь-який звітний квартал більше ніж на 20 відсотків у порівнянні з розрахованою сумою доходу у минулому році аналогічного періоду платник податку має право зменшити суму авансового платежу, що підлягає сплаті за податкові періоди поточного року, які не наступили, пропорційно зменшенню суми зазначеного доходу [4].

Проблема полягає у тому, що зменшення суми отриманого доходу скоріш за все супроводжуватиметься зменшенням і обсягу витрат, пов'язаних з господарською діяльністю, а як наслідок розрахована база оподаткування – чистий оподаткований дохід – залишиться незмінною. Отже немає необхідності у зменшенні суми авансового платежу у звітних періодах поточного року, які не наступили, оскільки при проведенні остаточного розрахунку суми податкового зобов'язання в кінці звітного року, яку платнику необхідно буде сплатити до бюджету, результатом буде такий же обсяг податку, як і до заниження оподаткованих доходів року.

Найправильнішим та найраціональнішим приводом для зменшення розміру авансових платежів з ПДФО протягом року, на нашу думку, слід вважати значне зменшення бази оподаткування у звітному кварталі поточного року в порівнянні з базою оподаткування за аналогічний квартал минулого року. В разі застосування запропонованого методу ФОП мав би цілком справедливий привід для зменшення суми авансових платежів у майбутніх періодах, а при проведенні остаточного розрахунку сума ПДФО, яка підлягала би до сплати або повернення платнику, була б незначною [5].

Юридична особа або її відокремлений підрозділ несе відповідальність за своєчасне нарахування, утримання та сплату податку на доходи фізичних

осіб, передбачене Податковим кодексом України, до бюджету від імені та за рахунок фізичної особи з доходів, що виплачуються такій особі, вести податковий облік, подавати податкову звітність податковим органам та нести відповідальність за порушення норм порядку.

Висновки. Таким чином, податок на доходи фізичних осіб виконує важливу фіскальну та соціально-регулятивну функції. Реформування податкового законодавства сприяло збільшенню податкових надходжень до бюджету та створило умови для підвищення впливу податку на рівень життя населення. Основним напрямком подальшого удосконалення законодавчої бази у цій сфері має стати зменшення податкового навантаження на соціально-незахищені верстви населення та зростання відповідальності платників податку за ухилення від оподаткування.

Список літератури:1. Податковий кодекс України зі змінами і доповненнями внесеними Законами України від 1 січня 2014 року. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2011, N 13-14, N 15-16, N 17 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2755-172>. Вишневский В.П. Налоговая политика: методология, теория и практика: моногр. /В. П. Вишневский, О. В. Виетская, О. Н. Гаркушенко и др.; под общ. ред. В. П. Вишневского / НАН Украины, Ин-т экономики пром-сти. – Донецк, 2011. – 528 с3. Перерва М. Г. Податок на доходи фізичних осіб / М. Г. Перерва // Економічні науки. – Серія «Облік і фінанси». — 2011.— №8(29).— Ч.4. – с. 136. 4.Закон України №1166-VII "Про запобігання фінансової катастрофи та створення передумов для економічного зростання в Україні", від 27 березня 2014 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2755-17> 5.Швабій К. Податки з доходу фізичних осіб: проблеми і перспективи [Текст] / К. Швабій // Вісник податкової служби України. - 2010. - № 6. - С. 33-35.

Bibliography (transliterated):1. Podatkovyy kodeks Ukrainy zi zminamy i dopovnennyamy vnesenyymi Zakonamy Ukrainy vid 1 sichnya 2014 roku. Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrainy (VVR), 2011, N 13-14, N 15-16, N 17 [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2755-172> 2. Vyshnevskyy V. P. Nalohovaya polityka: metodolohyya, teoriya y praktyka: monohr. V. P. Vyshnevskyy, O. V. Vyetskaya, O. N. Harkushenko y dr.; pod obshch. red. V. P. Vyshnevskoho / NAN Ukrainy, Yn-t ekonomyky prom-sty. – Donetsk, 2011. – 528 p 3. Pererva M. H. Podatok na dokhody fizychnykh osib / M. H. Pererva Ekonomichni nauky. – Seriya «Oblik i finansy». — 2011.— #8(29).— Ch.4. – P. 136. 4. ZakonUkrayiny #1166-VII "Pro zapobihannya finansovoyi katastrofy ta stvorennya peredumov dlya ekonomichnoho zrostamyavUkrayini", vid 27 bereznya 2014 roku. [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2755-17> 5. Shvabiy K. Podatky z dokhodu fizychnykh osib: problemy i perspektvy [Tekst] K. Shvabiy Visnyk podatkovoyi sluzhby Ukrainy. - 2010. - # 6. - P. 33-35.

Надійшла (received) 16.09.2014